

TILSYNSRÅDET FOR KRIMINALOMSORGEN

TILSYNSRAPPORT

**Kriminalomsorgen Innlandet, avdeling
lavere sikkerhet, Kongsvinger** 15. mai 2025

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	3
1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen	3
1.2. Gjennomføring av tilsynet	3
2. Tilsynsrådets vurderinger	4
2.1. Om Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet	4
2.1.1. Bygningsmasse og uteområde	4
2.1.2. Dobbeltceller	5
2.2. Helsetjenester i fengselet	5
2.3. Innsatte med utenlandsk bakgrunn, annen religiøs tilhørighet eller manglende norskkunnskaper	6
2.3.1. Ivaretagelse av religion og livssyn	7
2.4. Kontaktutvalg	8
2.5. Tid utenfor cellene	8
2.5.1. Sysselsettings- og aktivitetstilbud	9
2.6. Kontrolltiltak	10
2.6.1. Observasjonscelle	10
2.6.2. Tvangsmidler, visitering og hundetjeneste	11
2.7. Kartlegging av selvdropsrisiko	11
2.8. Kontakt med omverden	12
2.9. Tilbakeføringsarbeid	13
3. Tilsynsrådets anbefalinger	13
4. Tilbakemelding og oppfølging	16

1. Innledning

1.1. Tilsynsrådet for kriminalomsorgen

Det nasjonale Tilsynsrådet for kriminalomsorgen ble etablert 1. januar 2025.¹ Tilsynsrådet er uavhengig i sitt arbeid og kan ikke instrueres om lovtolkning eller skjønnsutøvelse.

Tilsynsrådet består av en fast ledelse på tre personer: Verna Rege Nilssen, Oddvar Thorbjørnsen Faltin og Tonje Lilaas Larsen. Den lokale forankringen er videreført gjennom Tilsynsrådets fylkesbaserte sammensetning med lokale medlemmer. Sivilrettsforvaltningen har oppgaven som sekretariat for Tilsynsrådet.

Tilsynsrådet skal føre tilsyn med at personer som er innsatt i kriminalomsorgens institusjoner, behandles i samsvar med gjeldende rett og at deres velferd ivaretas. Tilsynsrådet skal også føre tilsyn med at personer som gjennomfører varetekt eller straff utenfor institusjon, behandles i samsvar med gjeldende rett.

Tilsynsrådet kan ta opp saker av eget tiltak eller etter henvendelse fra innsatte, domfelte, siktede, botlagte, pårørende eller ansatte.

Ved hvert tilsynsbesøk i kriminalomsorgens institusjoner skal minst to medlemmer av Tilsynsrådet delta, så langt mulig én fra ledelsen. Tilsynsbesøket kan varsles på forhånd eller være uanmeldte. Domfelte og innsatte har rett til å kommunisere fortrolig med Tilsynsrådet og sekretariatet.²

Tilsynsrådet og sekretariatet har taushetsplikt etter forvaltningsloven. Taushetsplikten omfatter også forhold av betydning for sikkerheten i kriminalomsorgens institusjoner eller for gjennomføringen av straff utenfor fengsel.³

Det skal skrives en tilsynsrapport etter hvert tilsyn.⁴

1.2. Gjennomføring av tilsynet

Torsdag 15. mai 2025 var Tilsynsrådet på tilsyn ved kriminalomsorgen Innlandet, avdeling lavere sikkerhet, Kongsvinger (heretter Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet) fra kl. 09:00 til kl. 16:00.

Følgende personer deltok fra Tilsynsrådet:

- Oddvar Thorbjørnsen Faltin (nestleder)
- Espen Bjorli (lokalt medlem)
- Siv Elisabeth Hveberg (lokalt medlem)
- Elisabeth Røste (sekretariatet)

Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet ble varslet om tilsynsbesøket i brev 9. april 2025. Det ble innhentet dokumentasjon i forkant og etterkant av tilsynet.

Rapporten bygger i hovedsak på informasjon fra fengselsledelsen, samtaler med ansatte og innsatte, egne observasjoner og mottatt dokumentasjon.

¹ Tilsynsrådet for kriminalomsorgen er opprettet i medhold av straffegjennomføringsloven kapittel 2 A, se Prop. 46 L (2022–2023). Tilsynsrådets ansvar og oppgaver er nærmere regulert i forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen.

² Straffegjennomføringsloven § 9 a.

³ Straffegjennomføringsloven § 9 c første ledd.

⁴ Forskrift om tilsynsrådet for kriminalomsorgen § 7.

2. Tilsynsrådets vurderinger

2.1. Om Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet har 48 plasser for menn, og ved tilsynsbesøket var belegget 100 prosent.

I perioden april 2024 til april 2025 hadde fengselet 100 innsatte på dom, og ingen innsatte i varetekt eller på forvaring. I samme periode hadde fengselet 20 innsatte mellom 18 og 24 år.

2.1.1. Bygningsmasse og uteområde

Fengselet er lokalisert på Vardåsen, i umiddelbar nærhet til skogsområder. De innsatte ved avdeling lavere sikkerhet har tilgang til en stor uteplass. Uteområdene består blant annet av en dam, en frisbee-golfbane, og en ballbinge.

Fengselet består av tre cellebygg med både enkelt- og dobbeltceller, i tillegg til ulike bygg med forskjellige fellesfunksjoner.

Nye innsatte som kommer inn på avdeling lavere sikkerhet blir plassert ved bygg E. Ved tilsynsbesøket var det 24 innsatte i bygg E, fordelt på åtte dobbeltceller og åtte enkeltceller. De innsatte i bygg E har tilgang til fire doer og fire dusjer i kjelleren, noe fengselet omtalte som lite optimalt. Under inspeksjonen observerte Tilsynsrådet at fellesarealene for de innsatte i bygg E var lite innbydende, og at inventaret var slitt og gammelt. Dette ble påpekt under tilsynet. I etterkant av tilsynsbesøket har fengselet opplyst at de har byttet ut en del av det slitte inventaret i bygg E. Tilsynsrådet ser positivt på forbedringene, men understreker at fengselet jevnlig bør sjekke standarden på bygningene og inventaret.

Tilsynsrådet har mottatt informasjon om at vannet i bygg E gir de innsatte utslett på kroppen. Vannkvaliteten i bygget bør utbedres hvis dette er tilfelle. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på når vannet ble testet sist.

Bygg C og D er forbeholdt de som har vært i fengselet lengst, eller som jobber på kjøkkenet. Byggene består av både dobbeltceller og enkeltceller. Enkeltcellene har eget bad og gang. Fellesarealet for de innsatte i bygg C og D er plassert i kjelleren i bygg D. Der har de innsatte tilgang til TV, PlayStation og bordtennis. Tilsynsrådet oppfattet at fellesarealet, også i dette bygget, var lite innbydende og slitt.

Under Tilsynsrådets inspeksjon ble det også gjort funn av tagging på utsiden og innsiden av bygg C og D. Taggingen omhandlet en innsatt, og Tilsynsrådet sendte i etterkant av tilsynet en anmodning til fengselet om å få fjernet taggingen så fort som mulig. Fengselet fulgte opp dette raskt, og har malt over taggingen i bygg C og D. Tilsynsrådet er positive til at fengselet arbeider raskt med å forbedre fasilitetene.

Tilsynsrådet foreslår at fengselet i større grad involverer de innsatte i utformingen av fellesarealene, og gjør det mer innbydende slik at de innsatte ønsker å tilbringe tid der.

Fengselet har også et bygg kjent som «smia», som blant annet har et felles kjøkken for de innsatte. Kjøkkenet brukes til å lage måltider utenom lunsj, middag og kveldsmat, som serveres i kantina. På kjøkkenet i smia var det kun én komfyr tilgjengelig, som gjorde det vanskelig for et større antall innsatte å lage mat samtidig. Innsatte ved avdelingen hadde tidligere tilgang på flere mindre kjøkken inne i bygg C og D, men disse ble stengt grunnet brannfare.

Tilsynsrådet observerte at fengselet i liten grad er tilrettelagt for innsatte med nedsatt funksjonsevne. Det fremstår som særlig utfordrende for personer som har behov for å bruke krykker eller rullestol å bevege seg fritt innendørs og utendørs i fengselet.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- involverer de innsatte i utformingen av fellesarealene.
- jevnlig sjekker at bygningene og inventaret holder god nok standard.
- forsetter arbeidet med oppgradering av bygningsmasse og inventar.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- når vannet i E-bygget ble testet sist.

2.1.2. Dobbeltceller

Tilsynsrådet har mottatt informasjon om at innsatte ved Kongsvinger fengsel, avdeling utenlandske innsatte ikke ønsker seg overført til lavere sikkerhet på grunn av dobbeltceller. Tilsynsrådet har også fått informasjon om at innsatte ved lavere sikkerhet i enkelte tilfeller har brutt reglene med vilje, i håp om å bli overført til høysikkerhet for å slippe å dele celle med medinnsatte.

Tilsynsrådet er kjent med at innsatte i fengselet får tildelt enkeltcelle på bakgrunn av hvor lenge de har vært der. Tilsynsrådet oppfatter at nyinnsatte blir plassert på dobbeltceller, og at de overføres til enkeltcelle etter noen måneder. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet tar en vurdering på enkelte innsattes behov ved tildeling av plass på enkelt- eller dobbeltcelle.

Tilsynsrådet anser bruken av dobbeltceller som problematisk på flere ulike måter, blant annet ivaretagelse av personvern og hygiene, økt stress og konfliktnivå, og maktforhold mellom innsatte. Bruk av dobbeltceller kan virke ødeleggende for innsattes progresjon, dersom det stopper innsatte fra å ønske seg overført fra høyere sikkerhet til lavere sikkerhet.

Tilsynsrådet viser til retten til privatliv, jf. EMK artikkel 8 første ledd, og til Sivilombudets sak om dublering og bruk av flermannsceller.⁵ Her omtales retten til privatliv som et grunnleggende hensyn, fordi fengselscellen for langtidsinnsatte i større grad fungerer som et hjem. Tilsynsrådet mener at uttalelsen også har relevans for bruk av dobbeltcelle for innsatte i Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- vurderer de innsattes behov ved tildeling av plass på dobbeltcelle.

2.2. Helsetjenester i fengselet

Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet, og avdeling utenlandske innsatte, høy sikkerhet deler på en fengselslege. Legen er til stede fem timer per uke totalt for begge fengsler. I tillegg hadde fengslene seks stillingshjemler til helsepersonell, som fylles av til sammen syv sykepleiere, vernepleiere og fysioterapeuter. Helseavdelingen i fengselet har også psykiatriske sykepleiere tilgjengelig. Helsetjenesten var bare tilgjengelig på dagtid.

Fengselet vurderte selv at det var behov for at helsepersonell var tilgjengelig også på ettermiddagen, for eksempel fram til kl. 20.00. I ferier er det ikke helsepersonell til stede i

⁵ Sivilombudet, Kapittel 4 Referat av saker. 63. Plassering av flere innsatte på samme celle – dublering og bruk av flermannsceller. Publisert 7.7.2008.

fengselet. Tilsynsrådet fikk informasjon om at helsetjenesten ikke er tilgjengelig mellom 22. desember og 2. januar. Fengselet bør arbeide for å styrke helsetjenesten, og sikre et godt samarbeid med legevakten slik at innsatte ivaretas når fengselshelsetjenesten ikke er tilgjengelig.

Fengselet rapporterte om totalt 22 avlyste helsefremstillinger i perioden april 2024 til april 2025. Flere av timene ble registrert som avlyst fordi de ble flyttet til en annen dag. Alle fremstillinger for møte ved helsetjenesten ble gjennomført, og ingen timer til sykehus ble avlyst. Avlyste og utsatte avtaler med helsetjenesten er uheldig, og vi forutsetter at fengselet jobber videre med god planlegging av driften for å redusere antallet. Fremstilling til nødvendig helseundersøkelser skal prioriteres.⁶ Manglende eller forsinket fremstilling til nødvendig helsehjelp kan forverre den innsattes helsetilstand og føre til lengre ventetid på behandling.

Innsatte ved Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet har C-preparater i egen dosett på rommet. De innsatte som bor på dobbeltcelle har dosetten plassert i en safe, og kan låse den opp og igjen selv. De innsatte må selv hente B-preparater til bestemte klokkeslett i vaktboksen. Fengselet vurderte at det ikke er særlig synlig hvem som får B-preparater, fordi innsatte henvender seg til vaktboksen av flere grunner.

Utlevering av sovemedisiner ble omtalt som en utfordring ved fengselet. Siste medisindeling for dagen er klokken 20:00, og ved dette tidspunktet må de innsatte ta sovemedisinen. Fengselet bør se på muligheten for en ordning hvor sovemedisin kan tas på et senere tidspunkt på kvelden.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- styrke helsetjenesten, og sikre et godt samarbeid med legevakten.
- redusere antall avlyste/utsatte helsefremstillinger.
- legge til rette for senere utdeling av sovemedisiner.

2.3. Innsatte med utenlandsk bakgrunn, annen religiøs tilhørighet eller manglende norskkunnskaper

I brev mottatt av det tidligere regionale tilsynsrådet har innsatte ved Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet gitt uttrykk for at utenlandske innsatte og ulike religioner omtales og behandles på en nedlatende måte fra enkelte ansatte. Det nye nasjonale Tilsynsrådet har også fått tilsvarende tilbakemeldinger fra innsatte. Tilsynsrådet understreker viktigheten av at alle innsatte behandles med respekt og likeverd, uavhengig av bakgrunn, nasjonalitet eller religion.

Fengselet informerte om at det kan være vanskelig for de innsatte å forstå om de får avslag på søknader og spørsmål på bakgrunn av regler eller etnisitet. Fengselet fortalte at det kunne oppstå misforståelser mellom de ansatte og de innsatte fordi situasjoner oppfattes på ulike måter. Betjenter og ledere i fengselet har hatt samtaler om oppførsel og snakkemåte rundt de innsatte, og Tilsynsrådet anbefaler at dette er noe fengselet fortsetter å snakke om regelmessig.

Tilsynsrådet har ikke informasjon om beløpet Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet brukte på tolk i 2024, og ber om tilbakemelding på hvor mye avdelingen brukte i denne perioden. Tilsynsrådet ble opplyst om at fengselet i enkelte tilfeller benytter

⁶ Kriminalomsorgsdirektoratet, Retningslinjer til straffegjennomføringsloven, punkt 34.2.1.

innsatte som tolk for hverandre.

Tilsynsrådet oppfattet at fengselet ikke alltid bruker kvalifisert tolk der dette er nødvendig, i strid med tolkeloven § 6. Bestemmelsen slår fast at offentlige organer skal bruke tolk når det er nødvendig for å ivareta rettssikkerheten eller yte forsvarlige tjenester. Fengselet bør unngå å legge opp til tolkebistand mellom innsatte, særlig i saker som gjelder vedtak og opplysninger om helse, eller annen personsensitiv informasjon.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- påser at alle innsatte blir behandlet med respekt.
- regelmessig har samtaler med ansatte i fengselet om oppførsel og snakkemåte rundt de innsatte.
- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet benytte tolk.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvor mye avdeling lavere sikkerhet brukte på tolk i 2024.

2.3.1. Ivaretagelse av religion og livssyn

Kongsvinger fengsel har siden 1. oktober 2023 vært med i et prøveprosjekt kalt «Livssynsprosjektet». Prosjektet er forankret i to handlingsplaner; én mot radikaliserings og ekstremisme, og én mot rasisme og diskriminering. Ansvarlig for livssynsprosjektet samarbeider med fengselsprest som er til stede daglig. Tilsynsrådet ble informert om prosjektet på tilsyn ved avdeling høy sikkerhet, utenlandske innsatte. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på om prosjektet også tilbys til innsatte ved avdeling lavere sikkerhet.

Det arrangeres ukentlige samlinger i et eget rom, og tilbudet er åpent for alle innsatte uten krav om påmelding. Fengselet opplyser at det har vært deltakelse fra 30 ulike nasjonaliteter, og at samlingene ofte preges av nysgjerrighet og frivillighet. Fengselet beskriver samlingene som bidragsytende til ro, forståelse og takknemmelighet blant de innsatte. Deltakelse i livssynsprosjektet registreres ikke som aktivitet i fengselets systemer, selv om det i realiteten fungerer som et isolasjonsreducerende tiltak.

I 2024 og 2025 arrangerte livssynsprosjektet markering av Ramadan. Det ble blant annet tilrettelagt med stilletter, bønnetepper og Koraner på flere språk. Fengselet opplyser at de benyttet seg av Chat GPT til å oversette informasjonen til de ulike språkene. Selv om fengselet manglet tilgang på imam under arrangementet, ble tilretteleggingen godt mottatt av de innsatte.

Fengselet opplever at det er krevende å få tak i imamer, særlig på grunn av geografiske forhold. For tiden har fengselet en avtale med imamen ved Ringerike fengsel, men beliggenheten gjør oppfølgingen utfordrende. Det trekkes også frem at tittelen «imam» ikke er beskyttet, noe som gjør det vanskelig å sikre rett kompetanse. Fengselet bør knytte seg til en imam som kan komme inn til fredagsbønn og trossamtaler.

Fengselet opplyste for Tilsynsrådet at de ikke serverer kosher-mat. Innsatte som ikke kan spise svinekjøtt får i stedet servert vegetarianske retter. Tilgang på mat som kosher og halal er en del av religionsutøvelse, og er beskyttet av retten til religionsfrihet.⁷

Tilsynsrådet anbefaler at fengselet tilrettelegger kostholdet for kosher og halal for de innsatte som ønsker dette.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- knytter til seg en imam.
- tilbyr kosthold som er tilpasset innsattes religiøse, kulturelle eller helsemessige behov.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om livssynsprosjektet tilbys til innsatte ved avdeling lavere sikkerhet.

2.4. Kontaktutvalg

Et kontaktutvalg består ofte av minst én innsattrepresentant fra hvert bygg eller hver avdeling i fengselet. Innsatte kan formidle innspill, bekymringer og spørsmål gjennom kontaktutvalget, som videre tar dette opp i møter med fengselsledelsen. På denne måten bidrar kontaktutvalget til å holde innsatte informert om regelverk og endringer, samtidig som de får anledning til å gi tilbakemeldinger til fengselet på hva som fungerer godt, og hva som kan forbedres. Et velfungerende kontaktutvalg ivaretar innsattes medvirkning og gir fengselet mulighet til å sparre med innsatte om eksisterende tilbud og praksis, og kan bidra til utvikling av mer treffsikre og inkluderende tiltak.

Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet, har ikke etablert kontaktutvalg, og opplyste at det er vanskelig å rekruttere medlemmer. Tilsynsrådet vurderer at fengselet bør arbeide for å forankre kontaktutvalget bedre blant de innsatte, i stedet for å la være å ha kontaktutvalg. Tilsynsrådet vurderer at innsattes medvirkning er viktig, og anbefaler at avdelingen etablerer et kontaktutvalg.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, lavere sikkerhet

- etablerer et kontaktutvalg.
- gjennomfører jevnlige møter mellom kontaktutvalget og fengselets ledelse.

2.5. Tid utenfor cellene

Det følger av straffegjennomføringsloven § 17 at innsatte så langt det er praktisk mulig skal ha adgang til fellesskap under arbeid, opplæring, program eller andre tiltak og i fritiden. Den europeiske torturforebyggingskomiteen (CPT) anbefaler at innsatte får minst åtte timer utenfor cellen hver dag med meningsfulle aktiviteter.

Ved avdeling lavere sikkerhet låses dørene til brakkene klokken 22.00 og opp igjen 07.00. På hverdager har innsatte 14 timer utenfor cellen hver dag, mens de ved helg og helligdager har 11,5 time utenfor cellen per dag. Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet opplyste at de vil undersøke om cellene kan låses på et senere tidspunkt. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på dette.

2.5.1. Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Andelen fengselsdøgn med aktivitet i tredje tertial 2024 var 95 prosent. Fengselet erfarer at de fleste innsatte ønsker å jobbe. Innsatte har mulighet til å delta på vaskeri, skole og trevareproduksjon. Ved vaskeriet var det to innsatte som hadde tilbud, mens det på trevareproduksjonen var en gruppe på 11 innsatte. Det skulle også lages et eget aktivitetstilbud med barista.

Trevareproduksjonen produserer møbler og innredning på bestilling fra eksterne kunder, og ble omtalt som et populært tilbud. Trevareproduksjonen hadde startet et nytt prosjekt der målet var å gi innsatte mulighet til å jobbe i butikken utenfor fengselet. Fengselet uttrykte at fasilitetene for trevareproduksjonen gjerne kunne vært større slik at de kunne sysselsatt flere innsatte.

I tillegg til sysselsettingstilbudene har de innsatte tilbud om bibliotek, treningsrom og sportsgruppe. Bibliotekaren i Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet er til stede en dag i uken, og bistår blant annet med å skrive ut brev eller bestille bøker for de innsatte. Tilsynsrådet fikk opplyst at bygget biblioteket er plassert i er i dårlig stand, og at det ofte er kaldt på vinterstid. Fengselet bør sørge for at det er behagelig å oppholde seg i bibliotekets arealer, også på vinterstid.

Tilsynsrådet vurderer at biblioteket har et godt utvalg av bøker på mange språk, i tillegg til CD-er og DVD-er. For å kunne benytte seg av utvalget DVD-er bør fengselet gi innsatte tillatelse til å ha DVD-spillere på cellene, slik at de innsatte kan se de filmene de ønsker uten å måtte bli enige om hva som skal vises i fellesområdet.

Sportsgruppen tilbyr blant annet golf-spilling på bane utenfor fengselet. Tilsynsrådet ser positivt på mulighet for aktivitetstilbud ute i samfunnet. Samtidig har vi fått tilbakemeldinger om at enkelte innsatte opplever at det ikke er alle som får tilbudet, og at noen av dem opplever dette som forskjellsbehandling.

Tilsynsrådet understreker at avdelingens aktivitetstilbud bør være tilgjengelig for alle innsatte uavhengig av bakgrunn.

Skolen består av lærere fra Skarnes vgs. Fra 1. august 2025 startet Kongsvinger fengsel samarbeidet med Kongsvinger sentrum VGS. Avdelingslederen ved skolen er den samme på avdeling lavere sikkerhet og avdeling utenlandske innsatte, høy sikkerhet. Skolen informerte om at de på tidspunktet for tilsynsbesøket ikke opplevde ventetid på skoleplasser, og at de hadde et løpende opptak for de innsatte. Skolen forklarte at de var fornøyd hvis de til enhver tid hadde 12 elever.

Skolen forklarte at det var en utfordring at de fleste lærebøkene kun er tilgjengelig på internett. Skolen var usikre på om de innsatte ved lavere sikkerhet fikk den opplæringen de hadde rett på. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på hvordan problemet rundt lærebøker og internettilgang løses.

Skolen ga uttrykk for at det i noen tilfeller ville vært en fordel om innsatte fikk frigang for å motta undervisning i fullverdige undervisningslokaler, eller delta i praksis hos samarbeidspartnere. Innsatte må gjennomføre all type undervisning og opplæring innenfor fengselets område. Ved tilsynsrådets besøk fortalte skolen at det var viktig å kunne følge opp enkeltinnsatte hele veien ut i samfunnet. Skolen ønsket at fengselet kunne se på muligheten for frigang til voksenopplæring eller annet arbeid gjennom samarbeidspartnere for kompetanseheving.

Tilsynsrådet har mottatt informasjon om at enkelte innsatte får bruke kortidspermisjon til å reise ut på arbeid, og at de innsatte selv ønsker seg frigang for å handle i butikken. Innsatte savner tilbakemeldinger med bedre begrunnelser ved avslag på frigang.

Til tross for at det ligger en dagligvarebutikk ligger i nærheten, har ikke de innsatte anledning til selv å dra for å handle. Handling foregår ved at de innsatte leverer handlelister ukentlig, som håndteres som en samlet bestilling til butikken. Fengselet benytter seg av et samarbeid med dagligvarekjeden Joker. Tilsynsrådet har fått informasjon om ulike utfordringer knyttet til butikken gjennom flere år, som blant annet kvaliteten, utvalget og prisene på varene. Tilsynsrådet er også kjent med at de innsatte ikke får tilgang til de ukentlige tilbudene som Joker reklamerer for. Fengselet bør se på muligheten for samarbeid med andre butikkjeder.

Tilsynsrådet merket seg at det kunne oppleves som utfordrende for noen av de innsatte å forstå hva de har tilgang til på handlelisten på grunn av språk, og anbefaler at fengselet utarbeider handlelister med bilder av varene i tillegg til tekst.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- sørger for at det er behagelig å oppholde seg i bibliotekets arealer, også på vinterstid.
- tillater at innsatte får ha DVD-spillere på cella.
- sikrer at samtlige får mulighet til å delta i aktivitetstilbud.
- ser på muligheten for samarbeid med andre butikkjeder.
- utarbeider handlelister med bilder av varer i tillegg til tekst.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om cellene i fengselet kan låses på et senere tidspunkt.
- hvordan fengselet jobber for å løse problemet rundt lærebøker og internettilgang.

2.6. Kontrolltiltak

2.6.1. Observasjonscelle

Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet har ikke sikkerhetscelle. Fengselet kan benytte seg av en observasjonscelle på avdeling utenlandske innsatte, høy sikkerhet. Observasjonscellen ble brukt to ganger i perioden april 2024 til april 2025. Ett av tilfellene var i påvente av at en innsatt skulle overføres til hjemlandet. Det andre tilfellet var etter eget ønske fra en innsatt ved innkomst. Innsatte får også tilbud om å benytte observasjonscellen når det iverksettes tiltaksliste ved risiko for selvdrap/selvskading.

Fengselet informerte om at det ikke hadde vært noen tilfeller av vold og trusler mot ansatte, men at de i tredje tertial 2024 registrerte to tilfeller av vold og/eller trusler mellom innsatte. Avdelingen forklarte at det kan være mørketall, da de hører om tilfeller som ikke kan bekreftes med kamera eller vitneutsagn. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på hvordan hendelser med vold og trusler mellom innsatte har blitt håndtert.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvordan hendelser med vold og trusler mellom innsatte har blitt håndtert.

2.6.2. Tvangsmidler, visitering og hundetjeneste

Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet informerte om at de ikke brukte tvangsmidler i perioden april 2024 til april 2025.

Fengselet forklarte at de gjennomfører kroppsvisitasjon hvis bodyscanneren gir utslag, og den innsatte ikke redegjør for hva som kan være årsaken. Fengselet forklarte at de ikke foretar nakenvisitasjon, men trinnvis kroppsvisitasjon. Fengselet gjennomførte 19 trinnvise kroppsvisitasjoner i tredje tertial 2024 for å avklare om innsatte var i besittelse av rusmidler. I samme periode rapporterte fengselet om funn av medisiner fra dosetter som ble spart opp over tid av enkelte innsatte.⁷

Visitering av celle og romkontroll foregår en gang i uka, og benyttes for å sjekke rom og inventar. Romkontroll gjennomføres i hovedsak for å se at innsatte har det rent og ryddig på cella, mens betjentene ved visitering går gjennom innsattes eiendeler for å avdekke eventuelle rusmidler eller ulovlige effekter. Kontrollene foregår stort sett når innsatte er på jobb eller i aktivitet. Romkontroll blir ikke dokumentert av fengselet. Fengselet forklarte at innsatte alltid skal få visitasjonsnotat, underskrevet av to betjenter, når betjentene har vært inne og visitert rommet.

Fengselet benytter hundepatrulje som et kontrolltiltak mot narkotika. Hundetjenesten er tilstede omtrent en gang i måneden. Hundetjenesten kan dukke opp uanmeldt, men fengselet fortalte at de innsatte i de fleste tilfeller fikk beskjed om når hundetjenesten kom. Fengselet har også benyttet narkotikahund på besøkende etter å ha avdekket funn av narkotika. De besøkende ble avvist og fratatt besøkstillatelsen. Fengselet opplyste samtidig at de har et lavt antall positive prøver og funn av ulovlige gjenstander, og at de ikke har store utfordringer med narkotika. Tilsynsrådet oppfatter besøkene av hundepatruljen som hyppige og anbefaler at omfanget av kontroller bør vurderes opp mot antall funn, og heller brukes ved klare mistanker.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- tilpasser omfanget av kontroller til antall funn.

2.7. Kartlegging av selvdropsrisiko

I perioden april 2024 til april 2025 hadde ikke avdeling lavere sikkerhet noen tilfeller av selvskading, alvorlig selvdropsforsøk eller selvdrap.

Kongsvinger fengsel hadde aldri gjennomført VIVAT-kurs for de ansatte.⁸ Tilsynsrådet fikk opplyst at aspiranter har hatt VIVAT som en del av utdanningen de siste seks årene, men at fengselet ikke har hatt tilbud om et eget kurs. Fengselet fortalte at det er satt opp på planen for innværende år. Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på om kurset har blitt gjennomført som planlagt.

Fengselet opplyste at de fleste innsatte møter helseavdelingen ved innsettelse, og kartlegges opp mot selvdrap og selvskading. Fengselet gjennomfører tverrfaglige møter for å dele erfaringer om de innsatte. Tilsynsrådet ønsker en tilbakemelding på hvor ofte disse tverrfaglige møtene blir gjennomført, og hvilke ansatte/funksjoner som deltar.

⁷ Se punkt 2.2 om klare og forsvarlige rutiner for utdeling av sovemedisiner.

⁸ VIVAT tilbyr kurs i selvdropsforebygging, som fokuserer på å lære deltakerne å bli mer oppmerksomme på signaler og yte førstehjelp til personer i selvdropsfare.

Fengselet informerte om at det journalføres i kompis dersom noen i fengselet melder fra om bekymringer eller hendelser knyttet til psykisk helse. I tillegg til egne vurderinger, noteres tilbakemeldinger fra helseavdelingen eller andre eksterne instanser som har samhandlet med den enkelte ansatte. Tilsynsrådet ser positivt på dette.

I perioden april 2014 til april 2025 var en innsatt innlagt på psykiatrisk sykehus, som følge av forhøyet fare for selvskading og selvdrap. Fengselet forklarte at innsatte med psykiske utfordringer stort sett avdekkes ved kartlegging og får iverksatt tiltaksplaner, i tilfeller hvor helseavdelingen mener det bør utformes tiltaksplan. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet vurderer straffavbrudd eller andre soningsformer når innsatte har alvorlige helseproblemer.

Fengselet forklarte at det var en utfordring å få innsatte til DPS fordi det krever god kapasitet blant de ansatte å gjennomføre fremstillinger. Tilsynsrådet er kjent med at noen av de innsatte ved avdeling lavere sikkerhet har fått korttidspermisjon ved særlig behov, slik at de kan gå til timen alene. Tilsynsrådet understreker viktigheten av at innsatte som har plass på DPS får muligheten til å følge opp behandlingen sin.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, lavere sikkerhet

- sikrer at innsatte får mulighet til å følge opp medisinsk behandling.
- vurderer straffavbrudd eller alternative soningsformer for innsatte med alvorlige helseproblemer.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om VIVAT-kurset har blitt gjennomført som planlagt.

2.8. Kontakt med omverden

Innsatte på avdeling lavere sikkerhet har mulighet til å ringe fritt fra telefonboksene som står plassert utendørs. Telefonboksene er åpne fra kl. 11:00 til 12:10 (kl. 12:30 på fredager) og fra kl. 15:00 til 20:50 på hverdager. I helgene er de åpne fra kl. 08:55 til 20:20.

Innsatte har ikke anledning til å være utendørs sammen med de som kommer på besøk. Fengselet forklarte at dette har vært et tema, men at det er bygningsmessig utfordrende. Besøkende og innsatte får ikke ta med mat eller drikke til besøket.

De innsatte kan gjennomføre videobesøk ved å bruke en fastmontert datamaskin med kamera. Fengselet tilbyr ikke videobesøk ved bruk av iPad, og Tilsynsrådet anbefaler at fengselet etablerer en slik løsning. Tilsynsrådet er kjent med at de innsatte har krav på en time i uka med digitalt besøk, og at det utover dette ikke er noen begrensning på tiden.

Besøksrommene ligger i samme bygg som biblioteket og treningsrommet, Vi har fått tilbakemeldinger om at det er svært lytt inn til besøksrommet, noe som oppfattes som plagsomt.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- etablerer videobesøk på iPad.

2.9. Tilbakeføringsarbeid

BRIK står for «Behovs- og ressurskartlegging i kriminalomsorgen». Formålet er kartlegging av innsattes behov for tiltak for å lette tilbakeføring til et kriminalitetsfritt liv.

Tilsynsrådet har ikke fått informasjon om fastsatte målkrav for antall BRIK-kartlegginger ved fengselet, men det ble rapportert om 31 gjennomførte BRIK-kartlegginger i perioden april 2024 til april 2025. Tilsynsrådet oppfatter at fengselet tar seg god tid på de BRIK-kartleggingene som gjennomføres, og at skjemaene er utfyllende. Samtidig viser tallene at bare rundt en tredjedel av de innsatte det siste året hadde gjennomført kartleggingen. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet øker antallet kartlegginger.

Ved søknader om permisjoner opplevde de innsatte at saksbehandlingstiden var for lang. Flere opplevde at de ofte mottok svar først etter at datoen for permisjonen var passert. Tilsynsrådet minner om at forvaltningsloven gjelder for kriminalomsorgens virksomhet, med de unntak som følger av straffegjennomføringsloven § 7. Hovedregelen er at fengselets saksbehandling skal skje uten ugrunnet opphold og innen rimelig tid.

Tilsynsrådet ble også informert om at innsatte ikke kunne ha to søknader til behandling samtidig, og at den ene måtte trekkes dersom de innsatte ønsket å søke på nytt. Tilsynsrådet anbefaler at fengselet åpner for muligheten til at innsatte kan ha to søknader inne på samme tid.

Fengselet informerte om at det er god kapasitet på soning med elektronisk kontroll (fotlenke), og at de forsøker å overføre flere til soning med elektronisk kontroll. Fengselet fortalte om mangel på overgangsboliger.

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- styrker tilbakeføringsarbeidet.
- arbeider for å redusere saksbehandlingstiden.
- gir de innsatte mulighet til å ha to søknader inne på samme tid.

3. Tilsynsrådets anbefalinger

Tilsynsrådet mener at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet må sørge for at innsattes rettigheter og velferd ivaretas, uavhengig av overordnede rammebetingelser. Våre anbefalinger og punkter vi ønsker tilbakemelding på gjentas her:

Bygningsmasse og uteområde

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- involverer de innsatte i utformingen av fellesarealene.
- jevnlig sjekker at bygningene og inventaret holder god nok standard.
- forsetter arbeidet med oppgradering av bygningsmasse og inventar.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- når vannet i E-bygget ble testet sist.

Dobbeltceller

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- vurderer de innsattes behov ved tildeling av plass på dobbeltcelle.

Helsetjenester i fengselet

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- styrke helsetjenesten, og sikre et godt samarbeid med legevakten.
- redusere antall avlyste/utsatte helsefremstillinger.
- legge til rette for senere utdeling av sovemedisiner.

Innsatte med utenlandsk bakgrunn, annen religiøs tilhørighet eller manglende norskkunnskaper

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- påser at alle innsatte blir behandlet med respekt.
- regelmessig har samtaler med ansatte i fengselet om oppførsel og snakkemåte rundt de innsatte.
- sikrer at innsatte som ikke kan kommunisere med fengselet på norsk, forstår innholdet i vedtak og informasjon fra fengselet. I den utstrekning det er nødvendig, må Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet benytte tolk.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvor mye avdeling lavere sikkerhet brukte på tolk i 2024.

Ivaretagelse av religion og livssyn

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- knytter til seg en imam.
- tilbyr kosthold som er tilpasset innsattes religiøse, kulturelle eller helsemessige behov.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om livssynsprosjektet tilbys til innsatte ved avdeling lavere sikkerhet.

Kontaktutvalg

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, lavere sikkerhet

- etablerer et kontaktutvalg.
- gjennomfører jevnlige møter mellom kontaktutvalget og fengselets ledelsen.

Sysselsettings- og aktivitetstilbud

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- sørger for at det er behagelig å oppholde seg i bibliotekets arealer, også på vinterstid.
- tillater at innsatte får ha DVD-spillere på cella.
- at samtlige får mulighet til å delta i aktivitetstilbud.
- ser på muligheten for samarbeid med andre butikkjeder.
- utarbeider handlelister med bilder av varer i tillegg til tekst.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om cellene i fengselet kan låses på et senere tidspunkt.
- hvordan fengselet jobber for å løse problemet rundt lærebøker og internettilgang.

Kontrolltiltak

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- tilpasser omfanget av kontroller til antall funn.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- hvordan hendelser med vold og trusler mellom innsatte har blitt håndtert.

Kartlegging av selvdraprisiko

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, lavere sikkerhet

- sikrer at innsatte får mulighet til å følge opp medisinsk behandling.
- vurderer straffavbrudd eller alternative soningsformer for innsatte med alvorlige helseproblemer.

Tilsynsrådet ber om tilbakemelding på

- om VIVAT-kurset har blitt gjennomført som planlagt.

Kontakt med omverden

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- etablerer videobesøk på iPad.

Tilbakeføringsarbeid

Tilsynsrådet anbefaler at Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet

- styrker tilbakeføringsarbeidet.
- arbeider for å redusere saksbehandlingstiden.
- gir de innsatte mulighet til å ha to søknader inne på samme tid.

4. Tilbakemelding og oppfølging

Kongsvinger fengsel, avdeling lavere sikkerhet har fått mulighet til å kommentere faktaopplysningene i rapporten 29. mai 2026. Fengselet er også bedt om å redegjøre for sin oppfølging av rapportens anbefalinger innen 3. august 2026, som vil bli publisert sammen med rapporten på Tilsynsrådets nettside.